

13 ตุลาคม 2553

(ส่งทางอีเมลล์และโทรสาร)

เรื่อง ขอเรียกร้องให้ระงับกระบวนการแจ้ง ปกษาหารือล่วงหน้า และข้อตกลง (PNPCA) และยกเลิกโครงการเขื่อนไซยะบุรี

ถึง นายเจเรมี เบิร์ด ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร สำนักเลขาธิการ คณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC)

พวกเราเขียนจดหมายฉบับนี้เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับการเข้าสู่กระบวนการแจ้ง ปกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง (Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement [PNPCA]) ของโครงการเขื่อนไซยะบุรี ซึ่งเสนอสร้างบนแม่น้ำโขงสายหลัก ในเขตแขวงไซยะบุรี ประเทศสปป.ลาว ซึ่งมีการประกาศในหมายข่าวของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ฉบับวันที่ 22 กันยายน 2553 ที่ผ่านมา ทั้งที่ในขณะนี้ มีหลักฐานมากมายจากการศึกษาของคณะกรรมการแม่น้ำโขงเอง แสดงให้เห็นว่า เขื่อนไซยะบุรี จะเป็นโครงการที่สร้างความเสียหายร้ายแรง และไม่สมควรจะให้เดินหน้าต่อไป¹

เอกสารโครงการเขื่อนไซยะบุรี ซึ่งถูกส่งไปยังสำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการแม่น้ำโขงโดยรัฐบาลลาว เพื่อนำไปสู่การดำเนินการแจ้ง ปกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง (PNPCA) ดังกล่าวนั้น ยังไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ อันเป็นการแสดงให้เห็นความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในประเด็นความโปร่งใส ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกอ้างมาโดยตลอดว่าเป็นหัวใจของกระบวนการแจ้ง ปกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง (PNPCA) ซึ่งเป็นกระบวนการภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนปี 2538 นี้ โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงได้ระบุไว้ว่าเป็นกระบวนการสำหรับรัฐบาลในประเทศแม่น้ำโขงในการ “ร่วมกันทบทวนในโครงการเขื่อนใด ๆ ก็ตามที่ถูกเสนอให้สร้างขึ้นบนแม่น้ำโขงสายหลัก เพื่อนำไปสู่ความเห็นร่วมกันว่า ควรจะให้โครงการนั้น ๆ ดำเนินการต่อไปหรือไม่”²

¹ See, for example, the MRC’s SEA Impact Assessment report (www.mrcmekong.org/ish/SEA.htm)

² www.mrcmekong.org/MRC_news/press10/MRC-receives-first-notification-22Sep10.htm

เอกสารที่เป็นทางการในเว็บไซต์ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงเกี่ยวกับกระบวนการแจ้ง
ปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง (PNPCA) ขาดคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติ เต็ม
ไปด้วยถ้อยคำที่จงใจสร้างความคลุมเครือ และไม่ปรากฏข้อผูกพันในการปรึกษาหารือกับสาธารณะ
ด้วยเหตุนี้ กระบวนการแจ้ง ปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง (PNPCA) จึงเป็นอะไรอย่างอื่นไป
ไม่ได้ นอกจากเป็นเครื่องมือสำหรับกลยุทธ์ให้กับการก่อสร้างเขื่อนไซยะบุรีเท่านั้น

**เราจึงขอสรุปว่า กระบวนการแจ้ง ปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง เป็นสิ่งที่เตรียมการกันอย่างไร
แบบแผน ปราศจากเจตนากรณีในการให้สาธารณชนตรวจสอบได้ในความโปร่งใส และขาดความ
น่าเชื่อถือโดยสิ้นเชิง**

แทนที่จะให้คำแนะนำแก่รัฐบาลสมาชิกของคณะกรรมการแม่น้ำโขงว่ากระบวนการแจ้ง
ปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลงยังไม่มีที่ชัดเจน ไม่มีความเป็นสาธารณะ ยังไม่น่าเชื่อถือ และยังไม่
มีแม้กระทั่งมาตรฐานที่พื้น ๆ ที่สุดสำหรับกระบวนการบอกกล่าวล่วงหน้า และมาตรฐานว่าด้วย
ความโปร่งใส สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขงกลับเปิดทางให้ หรืออีกนัยหนึ่ง
สนับสนุนกระบวนการแจ้ง ปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลงในแบบที่เป็นอยู่ ดังนั้น สำนักงาน
เลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง จึงถือว่าล้มเหลวในหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะป็นต่อรัฐบาล
ของประเทศสมาชิก หรือต่อสาธารณชนในกลุ่มแม่น้ำโขงในวงกว้าง เหตุการณ์ความบกพร่องที่เกิดขึ้น
อย่างต่อเนื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกับคำประกาศก่อนหน้าของสำนักงานเลขาธิการ
คณะกรรมการแม่น้ำโขงในเรื่องของความจำเป็นในการวางแผนอย่างโปร่งใสและเปิดกว้างของ
คณะกรรมการแม่น้ำโขง³

พันธมิตรปกป้องแม่น้ำโขงและกลุ่มภาคประชาชนต่าง ๆ เรียกร้องให้รัฐบาลสมาชิกของ
คณะกรรมการแม่น้ำโขงยกเลิกโครงการเขื่อนไซยะบุรีมาอย่างต่อเนื่อง ในวันที่ 19 ตุลาคม 2552
ตัวแทนของพันธมิตรปกป้องแม่น้ำโขง ได้เข้ายื่นข้อความในไปรษณีย์บัตรจำนวน 23,110 แผ่น ที่
ประชาชนเขียน เพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีของประเทศกัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม ปกป้อง
แม่น้ำโขงสายหลักจากโครงการเขื่อน และรักษาให้แม่น้ำโขงยังคงไหลอย่างอิสระ ข้อความเรียกร้อง
ดังกล่าวยังได้ถูกส่งไปยังคณะกรรมการร่วมของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ในวันที่ 2 ธันวาคม 2552
นอกจากนั้น ในวันที่ 20 ตุลาคม 2552 ในช่วงของงานมหกรรมภาคประชาชนอาเซียนที่ชะอำ ประเทศ

³ "... it is necessary for the planning process to be transparent, to be more inclusive and to build on local knowledge and experience." MRC Second BDP Stakeholder Meeting, Chiang Rai, October 15-16, 2009

ไทย ภาคประชาสังคมจากกลุ่มประเทศอาเซียน ยังร่วมกันเรียกร้องให้รัฐบาลของประเทศอาเซียนเร่งสร้างเสาหลักที่ 4 เสาสิ่งแวดล้อมอาเซียนขึ้น และทำการยกเลิกโครงการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สร้างความเสียหายในภูมิภาค ซึ่งรวมไปถึงโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลักด้วย โดยข้อเรียกร้องนี้ได้ถูกเสนออย่างต่อเนื่องมาจนถึงในช่วงของการจัดงานมหกรรมภาคประชาชนอาเซียนครั้งที่ 6 ที่กรุงฮานอยในวันที่ 26 กันยายน 2553 ที่ผ่านมา นอกจากนี้ ในวันที่ 9 กันยายน 2553 กลุ่มองค์กรภาคประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนประมาณ 24,000 คนจาก 5 จังหวัดริมแม่น้ำโขงของประเทศไทย ได้ยื่นจดหมายเรียกร้องต่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีของไทย เพื่อเรียกร้องให้เร่งปรับแผนการซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนไซยะบุรีอีกด้วย

การที่รัฐบาลจากประเทศสมาชิกของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ผลักดันกระบวนการแจ้ง ปรีกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลงอย่างเร่งด่วน ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง ที่ดำเนินงานด้วยเงินสนับสนุนจากแหล่งทุนนานาชาติจำนวนมาก จึงถือเป็นการเพิกเฉยต่อเสียงเรียกร้องอันชอบธรรมของสาธารณชน

บทวิเคราะห์จาก การศึกษาเพื่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Assessment [SEA]) ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงเอง แสดงให้เห็นผลกระทบมหาศาลจากเขื่อนไซยะบุรี ซึ่งจะทำให้เกิดน้ำท่วมในบริเวณถิ่นที่อยู่อาศัยของประชาชนประมาณ 2,130 คนใน 10 หมู่บ้าน⁴ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้คนมากกว่า 2 แสนคน ที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้กับเขื่อน จะได้รับความเดือดร้อนจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิต รายได้ และความมั่นคงทางอาหาร ที่มีสาเหตุมาจากการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เพาะปลูกริมน้ำ และจากจุดจบของอาชีพร่อนทอง ตลอดจนความยากลำบากในการเข้าถึงผลผลิตจากป่า⁵ เขื่อนยังจะเปลี่ยนสภาพแหล่งอาศัยและแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ และสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศของแม่น้ำ เนื่องจากเขื่อนจะปิดกั้นเส้นทางอพยพที่สำคัญของปลาในการเดินทางสู่ลำน้ำโขงตอนบนในแขวงหลวงพระบางของลาว และอำเภอเชียงของและเชียงแสนของไทย จึงเป็นการบั่นทอนวงจรชีวิตของปลา ทั้งในกระบวนการแพร่พันธุ์และการเติบโต⁶ รายงานการศึกษาเพื่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ระบุไว้ว่า ลำน้ำโขงตอนบน ซึ่งจะเป็นที่ตั้งของเขื่อนไซยะบุรี (หรือเรียกว่า “ไซน 2”) จะเป็นพื้นที่ที่จะเกิดผลกระทบมากที่สุดต่อความหลากหลายทาง

⁴ MRC's SEA Impacts Assessment Report, p.190

⁵ MRC's SEA Impacts Assessment Report, p.203

⁶ The impacts of dams built on the Mekong River's mainstream would be felt throughout the Mekong basin, as far as the Mekong River's delta and its rich fisheries and valuable mangrove forests.

ชีวภาพ ทั้งนี้ มีพันธุ์ปลาถึง 41 สายพันธุ์ที่จะตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หนึ่งในจำนวนนี้คือ ปลาบึก ซึ่งเป็นปลาชนิดใกล้สูญพันธุ์⁷

บทวิเคราะห์สภาพการณ์ที่จะเกิดขึ้น หากมีการสร้างเขื่อนเป็นลำดับขั้นหลายเขื่อน ตลอดจนผล การศึกษาของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ควรจะมีการเผยแพร่ให้รัฐบาลใน ภูมิภาคและสาธารณชน ได้พิจารณา ก่อนที่กระบวนการตัดสินใจอื่นใดจะเริ่มขึ้น⁸ ทั้งนี้ ผลการศึกษา จากกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งมีการพูดคุยกันในการประชุมระดับภูมิภาค แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลักจะต้อง เลื่อนออกไปก่อนเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี หรือยกเลิกไปเป็นการถาวร แต่สาธารณชนวงกว้างใน ภูมิภาคแม่น้ำโขงได้รับ โอกาสเพียงน้อยนิดที่จะรับทราบหรือทำเข้าใจข้อค้นพบจากการประเมิน สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังกล่าว การที่ยังมีการริเริ่มการใช้กระบวนการแจ้ง ปรีกษาหรือ ล่วงหน้าและข้อตกลงขึ้นมา ในขณะที่รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ฉบับสุดท้ายยังไม่เสร็จสิ้น และยังไม่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณะ และต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจของแต่ละประเทศ ย่อมหมายถึงว่า รัฐบาลสมาชิกของคณะกรรมการแม่น้ำโขงและสำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการแม่น้ำโขง ต่างพากันวางเฉยต่อข้อค้นพบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ ยุทธศาสตร์ และเร่งรีบผลักดัน โครงการเขื่อนไซยะบุรีโดยปราศจากความรับผิดชอบ

นอกจากจะไม่ให้ข้อมูลที่ครบถ้วนต่อสาธารณชนเกี่ยวกับโครงการเขื่อนไซยะบุรีทั้งในเว็บไซต์ของ คณะกรรมการแม่น้ำโขง หรือในเอกสารสิ่งพิมพ์ที่สาธารณชนควรจะขอดูได้จากคณะกรรมการ แม่น้ำโขงแต่ละประเทศแล้ว คณะกรรมการแม่น้ำโขง ยังละเลยหน้าที่รับผิดชอบของตนเองในการ ตอบคำถามและข้อกังวลของภาคประชาสังคมด้วย ตัวอย่างประการหนึ่งคือในจดหมายตอบห้วน ๆ ของท่านต่อจดหมายของพันธมิตรเพื่อปกป้องแม่น้ำโขงฉบับวันที่ 15 มิถุนายน 2553 ซึ่งเรียกร้องให้มี การแสดงข้อมูลสถิติเกี่ยวกับภาวะภัยแล้งในภูมิภาคแม่น้ำโขงของปี 2553 และรายงานเกี่ยวกับระดับ แม่น้ำโขงที่ลดต่ำลงที่ท่านอ้างถึงในจดหมายตอบว่าจะมีการเสน่อออกมาในช่วงต้นเดือนสิงหาคม จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่มีปรากฏว่ามีแสดงให้เห็น

⁷ MRC's SEA Impacts Assessment Report, p.25

⁸ The MRC commission the SEA stating that “While the benefits of hydropower are potentially considerable for Mekong countries, the construction of one or more of the 11 hydropower schemes currently under consideration could have profound implications for the sustainable development of the basin and affect the lives and livelihoods of millions of people in all four member countries of the MRC.”

การที่คณะกรรมการแม่น้ำโขงล้มเหลวในการให้ข้อมูลที่ถือว่าพื้นฐานที่สุดนี้ แสดงให้เห็นความไม่น่าเชื่อถือของกระบวนการแจ้ง ปรัชญาหรือล่องหน้าและข้อตกลง และความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงของคณะกรรมการแม่น้ำโขงในฐานะองค์กรที่ควรจะมีพันธกิจในการใช้แม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนและเท่าเทียมกัน เราจึงขอแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อกระบวนการแจ้ง ปรัชญาหรือล่องหน้าและข้อตกลงดังกล่าว และขอเรียกร้องให้บรรดาผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงินของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ทบทวนความช่วยเหลือที่มีต่อคณะกรรมการแม่น้ำโขงโดยเร่งด่วน

ด้วยความนับถือ

Bank Information Center, US

Both Ends, Netherlands

Burma Rivers Network

Center for Water Resources Conservation and Development (WARECOD), Vietnam

Chiang Khong Conservation Group, Thailand

Dam Effected People Network, Thailand

EarthRights International Mekong School, US

Focus on the Global South, Thailand

Foreningen for Internasjonale Vannstudier (FIVAS), Norway

International Accountability Project, US

International Rivers, US

Karen Rivers Watch, Thailand

Living Rivers Siam, Thailand

Mangrove Action Project, US

Manna Gum, Australia

Mekong Alumni Network

Mekong Communities (Chiang Rai Province), Thailand

Mekong Monitor, Tasmania

Mekong Watch, Japan

Palang Thai, Thailand

PanNature, Vietnam

Rivers Coalition of Cambodia

Towards Ecological Recovery and Regional Alliance (TERRA), Thailand

Vietnam Rivers Network, Vietnam

CC:

H.E. Mr Sin Niny

Vice-Chairman of Cambodia National Mekong Committee

Member of the MRC Joint Committee for Cambodia

Cambodia National Mekong Committee

Chote Trachu

Permanent Secretary

Vice-Chairman of Thai National Mekong Committee

Member of the MRC Joint Committee for Thailand

Thai National Mekong Committee

Mme. Monemany Nhoybouakong

Permanent Secretary, Water Resources & Environment Administration

Chairperson of the MRC Joint Committee for 2009/2010

Member of the MRC Joint Committee for Lao PDR

Lao National Mekong Committee Secretariat

Dr. Le Duc Trung

Director General

Member of the MRC Joint Committee for Viet Nam

Viet Nam National Mekong Committee

Mekong River Commission Donors

Government of Australia

Government of Belgium

Government of Denmark

Government of Finland

Government of France

German Technical Cooperation (GTZ)

Government of Japan

Government of the Netherlands

Government of New Zealand

Government of Norway

Government of Sweden

Government of Switzerland

Government of the United States of America

Asian Development Bank

European Commission

United Nations Development Programme

World Bank